

Bratři a sestry, co vše bylo součástí utrpení Božího Syna? Jednak jistě nepředstavitelná bolest tělesná. Scéna zmučeného Ježíše je ústředním prvkem pašijního dramatu, jak jej vnímala západní křesťanská kultura. Ale fyzická bolest nebyla tou jedinou krutostí, kterou musel Boží Syn zakusit. Existuje i bolest duše.

Ježíš zažívá posměch a šikanu. Dopouštějí se toho jeho hlavní protivníci, ba můžeme klidně říci – nepřátelé – farizeové, zákoníci a starší lidu. Vojáci si z něj učiní taškařici, jakousi intronizaci naruby. Nachový plášť a trnová koruna. Hůl namísto žezla. A až je to přestane bavit, mlátí jej právě tou holí. Urážejí ho i ti, kteří jsou ukřižováni s ním. Urážejí ho mnozí jiní bezejmenní, když ho vyzývají k tomu, aby sestoupil z kříže. Takto jedná i dnes člověk s člověkem, někdy už na národní škole. Šikana se často označuje za pouhou legraci.

Ježíš zakouší zapření i zradu jednoho ze svých nejbližších. Jejím důsledkem je to, že je veden na soud a odsouzen k smrti. Lidská zrada bolí. Zrada od přítele a kamaráda, zrada od spojence. Zrada má mnoho podob. Kristovy pašije v této době sledujeme dnes a denně.

A přesto – i v tom temném dění se uskutečňuje cosi velkého. Zaznívá Boží hlas. I Ježíšovi nepřátelé a posměvači jsou Božími nástroji, jsou zvěstovateli evangelia, aniž to sami tuší. I nápis na kříži“ Ježíš Nazaretský, král židovský“ – je ironickým, cynickým výsměchem. Tohle je váš král. Ale současně je to vyhlášení toho, čím Kristus ve skutečnosti je. Král Židů, ale taky Král králů a Pán pánů – i když visí na kříži. Pak velelekněží a zákoníci v našem textu učiní přesně totéž, když posměšně poznamenají: „Jiné zachránil, sám sebe zachránit nemůže.“ Ano, je to opravdu tak. I navzdory svému posměchu jsou pravdě až neskutečně blízko, přestože ji životem i řečí popírají. Ježíš jiné zachránil nezměrnou Boží láskou. Ten, který zachránil mnohé, ale nemůže zachránit sám sebe. Ti, co se mu posmívají, myslí tou záchranou jen zachování vlastního života. Jen izolovaný zázrak. Ježíšova záchrana jde dál.

Blížící se okamžik jeho smrti je spojen se zvláštními úkazy. „V poledne nastala tma po celé zemi“. Tma velkého pátku. To není jen zatmění slunce. To je temnota, v níž pláče celé stvoření a vše trne hrůzou. Tato tma je dočasnou nepřítomností světla lásky a porozumění, dočasný triumf násilí a hříchu. Pán volá ke svému Otci: “Bože můj, Bože můj proč jsi mě opustil - a cituje dávného žalmistu. Ježíš se cítí být opuštěn otcem. To je snad bolest úplně největší. I když opuštěn jistě nebyl, opuštěn se cítí. I v tom se nám v té chvíli podobá. V našich pocitech, že je Bůh daleko, že mu na nás přestalo záležet...

Elí, Elí, lema zabachthani. „Hle, volá Elijáše.“ Takto reagují někteří z diváků jeho utrpení na jeho modlitbu. Na modlitbu spravedlivého, který prožívá hlubokou opuštěnost a které nerozumějí. Výsměch Ježíšovi pokračuje. Uvidíme, jestli ho přijde tento svatý vysvobodit. Ale Ježíš nevolá Elijáše. Modlí se k Bohu, svému Otci, ne k Elijášovi. Elijáš by stejně nepřišel. Ani galerie svatých, ani legendární vysvoboditelé nikdy nepřišli a nepřijdou nikomu na pomoc, aby zachraňovali. Nikomu z těch, kteří byli nespravedlivě obžalováni a osočeni jako zrádci, zaprodanci, nepřátelé lidu nebo národních zájmů. Elijáš nepřišel a Ježíš to ani nečeká, že by v poslední chvíli přiskočil nějaký národní bohatýr. Tak je to jen v dramatech a dobrodružných filmech, že už už když se zdá, že zlo zvítězí, přijde nečekaný zvrát. Nic takového se tu nestane. A jestliže v tom zástupu s tím někdo opravdu počítal, je to zbytečné očekávání. Ano, pokud totiž nebudeme ochotni utištěným pomoci my sami, proč by to měl za nás udělat nějaký blaničtí rytíři?

Přátelé Ježíšovi, se kamsi rozprchli, učedníci mlčí. Není nikdo, kdo by se jej zastal. Nepřátelé halasně vytrubují do světa, jak mají navrch. Realita i světa našeho, realita i naší současnosti.

Ježíš nevolá Elijáše, ale jméno tohoto proroka zde přece jen rezonuje. Ježíš se modlí Elijášovskou modlitbu. Protože - jak daleko mají slova 22. žalmu od slov Elijášových: „*Velice jsem horlil pro Hospodina zástupů – protože Izraelci opustili tvou smlouvu, tvé oltáře zbořili a tvé proroky povraždili. Zbývám už jen já sám, avšak i mně ukládají o život!*“ Z takových zkušeností se rodily modlitby osamělých Božích svědků – jako je žalm 22. Úpění a křik těch, kteří nastavovali vlastní kůži, když chtěli zůstat věrni třeba navzdory nevěrnosti celého národa. Pláč těch, kteří se pro svou věrnost setkávali s pohrdáním, odmítáním i násilným umlčováním. Elijáš a po něm mnozí další proroci se vděku za své nasazení pro Boží věc nedočkali. Amos, Abakuk, Jeremiáš. Ten volá: “*Po celý den jsem jen pro smích, každý se mi vysmívá...Hospodinovo slovo mi přináší jen potupu a pošklebky... kdekdo z těch, s nimiž jsem pokojně žil, čeká, až se zhroutím....*“ Oni neohroženě hlásali Boží pravdu. Ano, cítili strach i úzkost, stejně jako náš Pán v Getsemane. Ale nedali se jím zlomit, nenechali se od svého úkolu a poslání odvést. Tak jako necouvl ani Pán. Protože přece platí, že jakmile jednou strachu podlehněš – bude to tak už vždycky...Ne, Elijáš není tajemný hrdina s nadpřirozenými schopnostmi. Ale je to výrazný a pokorný Boží svědek.

Ti všichni Boží svědkové svědčili o Boží pravdě, nastavovali Božímu lidu pravdivé zrcadlo, obraceli naruby náboženské pořádky i zaběhané neřády, nazývali věci pravými jmény, mluvili o nutnosti pokání a nápravy a vyhlašovali novou naději, možnost nového začátku. A setkávali se často jen s úšklebky, doporučením kázat někde jinde, nebo byli rovnou umlčováni.

No a Ježíš je pravým prorokem, tím, který ty ryzí biblické zvěstovatele Boží pravdy završuje. Mnoho těch osamělých Božích věrných dospělo až ke svému konci. A Ježíš do tohoto houfu patří. S ním přicházejí na scénu všichni, kdo kdy o spravedlnost, dobro a Boží věc zápasili, kdo nesli druhým pravdu, kdo chtěli jejich svobodu. A Ježíš je vyvrcholením tohoto svědeckého díla. Velkopáteční příběh nedovoluje, aby pole opanovala lidská touha vymazat nepohodlné svědky pravdy. Naopak, připomíná i jejich příběhy, připomíná, že Bůh stojí na jejich straně, že jej pálí a bolí jejich osud. A staví se na jejich stranu. Ale nejen to. Bůh za ně v Ježíši Kristu umírá, jako i za ty, kteří je svou nevěností a zlobou pronásledovali. Umírá i za majitele pravdy, samozvané rozhodčí v Božích věcech. Zpochybňuje svým utrpením i jejich moc. I když volá to svoje i to žalmistovo: “Elí Elí, lema sabachthani“ - má Boha na své straně. Má jej na své straně, i když umírá. Kalich Kristova utrpení se naplnil až do dna. Beránek trpící je nyní Beránek zabitý.

Jiné zachránil – a právě proto nemohl zachránit sám sebe. To posměšné volání jeho protivníků v sobě nese tu nejčistší pravdu. On přišel k těm, mezi ty, mezi nás, kteří se nemůžeme sami zachránit. Ano, můžeme pomáhat, můžeme a máme se druhých zastávat. Nasazovat se a riskovat pro druhé. Ale zachránit pro věčnost je nemůžeme. To může jen on.

Sám sebe zachránit nemůže. A dodejme, že to on ani nechtěl. Sklonil hlavu pod tíhou rozsudku, do něhož ho Bůh zahrnul spolu s námi. Nesl to, co jiný unést nemůže, nezachranitelnost lidského pokolení. Visel na kříži ve znamení soudu a zániku. Ale protože tam vytrval a vypil kalich hořkosti až do dna, jiné zachránil. Naši vlastní nezachranitelnost a nezachráněnost si z lásky k nám naložil na sebe, abychom byli zachráněni. Amen.

Modlitba: Pane, i my jsme byli jen posměvači. A také my často jen cynicky přihlížíme, jak je spravedlnost, pravda a láska pošlapávána a znásilňována. Nejsme hodni tvé oběti, kterou jsi pro nás podstoupil. Nejsme hodni tvé lásky, která se pro naši spásu nechala přibít na kříž. A přesto nám nehodným prostíráš stůl a chceš s námi večeřet. Sláva tobě, Pane. Amen.